

Каріна Мотрунич

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве, Україна

info@msu.edu.ua,

Науковий керівник – І.І. Розман

ДИВЕРГЕНТНІ ЗДІБНОСТІ: КОЛИ НАШОГО IQ НЕДОСТАТНЬО

Про вплив саморозвитку на формування успішної особистості знають всі. Чому б дітей не вчили батьки або школа, в підсумку все залежить від них самих. Виростаючи, особистість сама вирішує, в якому напрямку їй рухатися, що любити, а що ненавидіти, як ставитися до світу і до життя з усіма його плюсами і мінусами [5].

Проте складових саморозвитку є безліч, і якщо вже людина починає цей шлях, то питань стає дедалі більше, ніж відповідей. Одними з найважливіших складових саморозвитку можна вважати дивергентні здібності (креативність) та інтелектуальний розвиток. То над чим треба працювати більше? Що більше допоможе у досягненні успіху [6]?

Дивергентними здібностями називають здатність породжувати різноманітні оригінальні ідеї у нерегламентованих умовах діяльності. Креативність у широкому розумінні – це вміння породжувати оригінальні ідеї в умовах вирішення або постановки нових проблем (М. Валлах), а також відмовлятися від стереотипних способів мислення (Дж.-П. Гілфорд) [2; с. 348].

В основу дослідження креативності буде доцільно покласти теорію В. Моляко щодо чотирьох факторів креативності, а саме:

- 1) оригінальність – здатність продукувати ситуації, незвичні відповіді, рішення, нестандартність;
- 2) семантична гнучкість – здатність виділяти функції об'єкта і пропонувати різноманітні способи використання останнього;
- 3) образна адаптивна гнучкість як здатність змінювати форму об'єкта таким чином, щоб побачити у ньому нові можливості;
- 4) семантична стихійна гнучкість – здатність знаходити різноманітні ідеї у відносно обмеженій ситуації [1, с. 45].

Вчені Валлах і Коган виявили чотири групи дітей з різними рівнями розвитку інтелекту і креативності, які відрізнялися способами адаптації до зовнішніх умов і вирішення завдань, а саме:

- Діти, які володіють високим рівнем інтелекту і креативності;
- Діти з низьким рівнем креативності, але високим інтелектом;
- Діти з низьким рівнем інтелекту і високим рівнем креативності;
- Діти з низьким рівнем інтелекту і низьким рівнем творчих здібностей.

Перших можна прозвати лідерами, яким легко пристосуватися до життєвих умов і які мають адекватну самооцінку. Такі особи зазвичай знають, чого хочуть від життя та стрімко йдуть до своїх цілей. Інтелект допомагає їм вибрати вірний шлях та збагачувати свій багаж знань в той час, коли креативність допомагає їм використовувати ці знання на практиці.

Другі, «інтелектуали», найчастіше прагнуть до шкільних успіхів, підвищують свою самооцінку за рахунок гарних оцінок та похвали від оточуючих людей. Вони важко переживають життєві невдачі і так само важко адаптуються до нестандартних умов.

Третім навпаки важко дається виконувати стереотипні задачі та справлятися з рутинними справами. Вони надають перевагу хобі та захопленням над «сухою» програмою роботи та вимогами оточуючих. Для них важливо робити те, у чому вони бачать сенс.

До четвертих відносяться «середнячки», а саме більший відсоток людей на планеті. Вони ставляться до життя простіше. Зовнішньо добре адаптовані, більше налаштовані на спокійне існування, аніж на досягнення певних висот.

Беручи до уваги все вищезгадане, можна легко зробити висновок, що поєднання інтелекту та креативності – це запорука успіху. Проте постає питання: «Якщо рецепт такий простий, то чому ще не всі люди використовують його?». На ділі, саморозвиток потребує великих зусиль. До того ж існує безліч факторів які так чи інакше блокують нашу здатність розвивати свій творчий потенціал, і перші з них відносяться ще до дитячого та шкільного періоду життя людини.

Є школи консервативні, що формують виконавців, змушують дітей стереотипно мислити, без будь-якої свободи дій. А є школи які буквально вчать мислити креативно. Можна також помітити розподіл учнів на так званих «лузерів» і лідерів. Всім ставлять в приклад відмінників, які досягають успіху в граматиці або фізиці, але ніхто не похвалить дитину за написання гарного вірша. У школі з такої дитини скоріше насміхатимуться, а вдома покарають тим, що дадуть розв'язувати рівняння з математики, а не займатися подібними дурницями (писати вірші).

Не виключено, що значення інтелекту на даний час переоцінене. Безперечно, люди з високим рівнем IQ – це уніками на кшталт Ейнштейна, рівень IQ якого сягав 200. Подібні особистості роблять значний внесок у різні галузі наук, чим залишають за собою не малий слід в історії. Проте і тут

знайдеться, про що посперечатися. Адже не всі люди з високим рівнем інтелекту досягли того ж, що й вищезгаданий Ейнштейн, та й не всі видатні особистості обов'язково мали високий рівень IQ.

Наш рівень інтелекту – це ще далеко не все. Інакше як пояснити, що Мерилін Під Савант, яка потрапила у Книгу рекордів Гіннеса у десятирічному віці, як дівчинка з найвищим рівнем IQ 228 (!) стала звичайним журналістом [6]. Ніяких винаходів та ніякого особливого внеску в історію, крім блискуче пройденого тесту на інтелект.

А що вже казати про пересічних людей, які отримали два або більше дипломи, проте так і залишилися безробітними. Що ж відрізняє їх від Білла Гейтса, творця Microsoft та двієчника, який вважав граматику нудним предметом? На думку Біла Гейтса: «Людина може бути успішною тільки тоді, коли вона займається улюбленою справою». Свій перший комп'ютерний термінал він створив у віці тринадцяти років разом з другом, Полом Аленом [4]. Він не гнався за гарними оцінками, а просто знайшов собі хобі до душі і займався тим, що дійсно любив. Гете колись сказав: «Те, що ми любимо, творить нас та надає нам форми» [5]. Ще один приклад того, що високі оцінки та вічне сидіння за книгами не показник успіху.

Деякі сучасні учні й студенти із запалом всмоктують в себе різноманітні знання, прагнуть бути найрозумнішими з усіх предметів у навчальному закладі. Дійсно, ніхто не знає, які ще знання можуть знадобитися нам у житті, і саме тому ми часто пропускаємо у свою голову все, забуваючи фільтрувати інформацію та пояснюючи це тим, що: «Чим більше – тим краще».

Це судження доволі хибне, і неодноразові випадки з нашого власного життя, коли здається, що свідомість переповнена різним сміттям є тому доказом. В такому разі, чи буде людина мати натхнення та сили творчо мислити й діяти? Які свіжі ідеї можуть віднайти своє місце серед хаотичного потоку різноманітної інформації? «Якщо ти не вивільниш чашу свого розуму, то як ти зможеш засвоїти щось нове?» [3; с. 61] – один з найкращих висловів Робіна Шарми у його книзі «Монах, який продав свій феррарі», дійсно змушує замислитись.

Тож як вже стало ясно, ні без інтелекту, ні без креативності тепер не обійтись, так само як і без вміння критично мислити, емоціонального, соціального інтелекту та гнучкості розуму – вміння обмірковувати декілька речей одночасно. Поєднання всіх цих (та ще багатьох) якостей особистості гарантує стовідсотковий успіх. Майбутнє за креативними особистостями, адже людина майбутнього повинна бачити «крізь час» та втілювати в життя ідеї, котрі до неї ще ніхто не пропонував [5].

Список використаних джерел

1. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість / В.О. Моляков, О. Л. Музыка // Житомир: Вид-во «Рута», 2006. – 320 с.
2. Палій А. А. Диференціальна психологія. / Навчальний посібник. Вид-во «Академвидав», 2010. – 432 с.
3. Шарма Р. «Монах, який продав свій феррарі». 1997. – 224 с.
4. Білл Гейтс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsikave.ostiv.in.ua>
5. Десять навичок, що врятовують кар'єру у 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studway.com.ua>
6. Мерилін під Савант. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrbukva.net>

Анотація. Мотрунич К. Дивергентні здібності: коли нашого IQ недостатньо. У даній статті розглядається феномен дивергентних здібностей або креативності, як інтелектуальну діяльність особистості. Висвітлено особливості та фактори дивергентних здібностей. Описано важливість поєднання інтелекту та креативності.

Ключові слова: креативність, дивергентні здібності, інтелект, успіх, саморозвиток.

Аннотация. Мотрунич К. Дивергентные способности: когда нашего IQ недостаточно. В данной статье рассматривается феномен дивергентных способностей или креативности, как интеллектуальную деятельность личности. Освещены особенности и факторы дивергентных способностей. Описаны важность сочетания интеллекта и креативности.

Ключевые слова: креативность, дивергентные способности, интеллект, успех, саморазвитие.

Abstract. Motrunich K. Divergent abilities: when our IQ is not enough. The present article deals with the phenomenon of divergent abilities or creativity as a peculiarity of the person. The features and factors of divergent abilities were substantiated. The importance of combining intelligence and creativity was described.

Keywords: the creativeness, divergent abilities, intelligence, success, self-development.